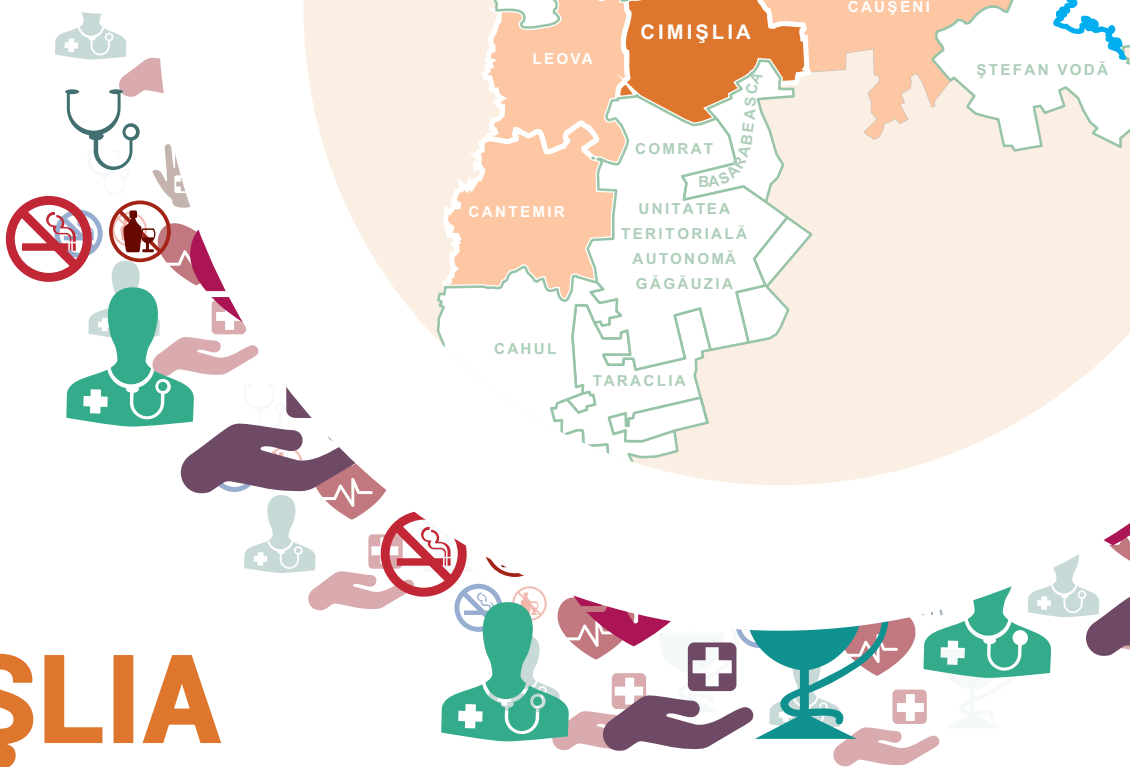

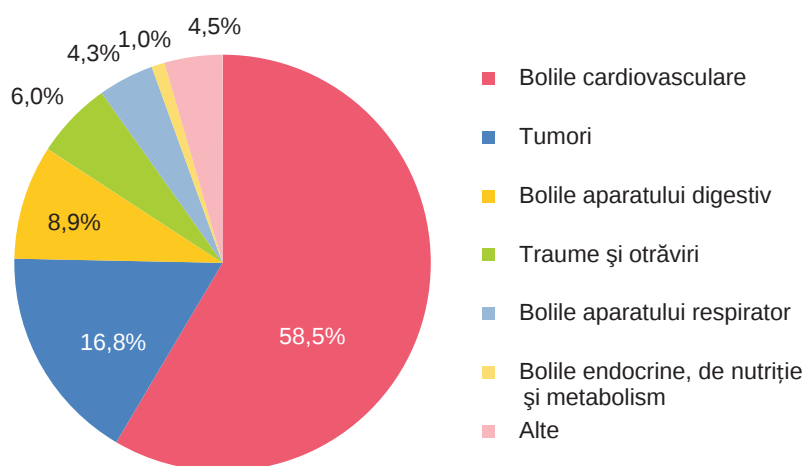
CIMIŞLIA

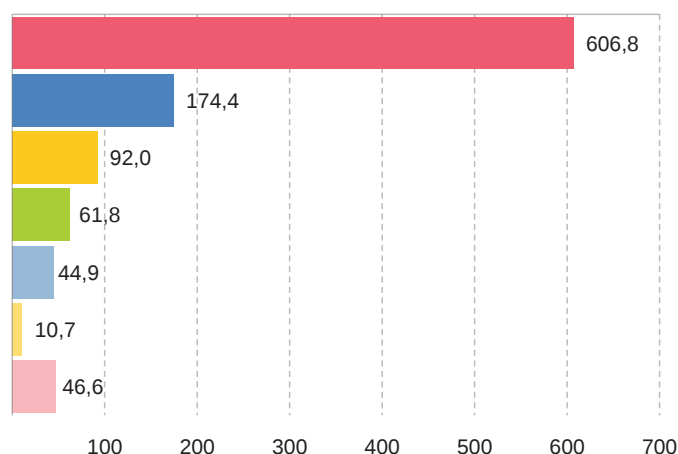
Situația în Republica Moldova

Bolile netransmisibile reprezintă o problemă majoră de sănătate publică și socio-economică în Republica Moldova și constituie cea mai mare povară atât asupra sistemului de sănătate, cât și asupra celui de protecție socială. Rata mortalității generale înregistrată în Republica Moldova în anul 2019 a fost de 1037,2 cazuri la 100 mii populație, bolile netransmisibile constituind circa 89%. Peste jumătate din povara bolilor, măsurată în DALY (ani de viață sănătoasă pierduți din cauza dizabilității și a decesului prematur), se datorează factorilor de risc comportamentali modificabili, precum consumul de tutun și alcool, inactivitatea fizică și alimentația nesănătoasă, inclusiv consumul redus de fructe și legume și altor determinante ale sănătății.

Structura mortalității generale în Republica Moldova a.2019

*la 100 mii locuitori

Principalele cauze

Bolile cardiovasculare (BCV), cca 58,5% din mortalitatea totală, prevalează în populația cu vârsta aptă de muncă (30-70 de ani) și constituie 25-26%, îndeosebi în rândul bărbaților. Totodată, este de menționat faptul că morbiditatea prin BCV este în descreștere cu cca 15%.

Tumorile maligne, cca 16,8% din mortalitatea totală, sunt în continuă creștere. Rata mortalității prin această cauză variază cu vârsta, o creștere bruscă are loc începând cu vârsta de 45 de ani și mai mult. Peste 60% din cazurile de deces survin la vârsta aptă de muncă.

Bolile aparatului digestiv (în special hepatite cronice și ciroze hepatice) reprezintă cca 8,9% în structura totală a mortalității și sunt în scădere începând cu a. 2011.

Bolile cronice ale aparatului respirator, cca 4,3% în structura totală a mortalității, sunt în descreștere lentă, cu 8% în ultimii 5 ani. Mai pronunțată este scăderea mortalității prin boala pulmonară cronică și astmul bronșic (cu 10-15%).

Bolile sistemului endocrin, cca 1,0%, diabetul zaharat, reprezintă 95% din această categorie și înregistrează o creștere cu cca 10% în ultimii 5 ani, fiind mult mai larg răspândit în mediul urban.

Cadrul național normativ include:

- Strategia națională de prevenire și control al BNT pe anii 2012-2020, nr. 82/2012;
- Planul național de acțiuni pe anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei BNT, HG nr. 403/2016;
- Programele naționale specifice privind BNT prioritare și factorii de risc majori pentru BNT.

Aspecte principale/Cuprins

Demografia / pag. 4

Populația stabilă la începutul anului, <i>mii locuitori</i>	58,6	●	□
Rata populației rurale	75,8%	●	□
Raport bărbați/femei	49,2%/50,8%	●	□
Sporul natural, <i>la 1000 locuitori</i>	-4,9	●	▽
Speranța de viață la naștere, <i>ani</i>	69,5	●	□
Coeficientul îmbătrânirii populației, <i>numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și mai mult la 100 locuitori</i>	18,8	●	△

Economia / pag. 5

Câștigul salarial mediu lunar brut, <i>lei</i>	5552,2	●	△
Indicii sarcinii demografice, <i>numărul persoanelor în vârstă inaptă de muncă la 100 persoane în vârstă aptă de muncă</i>	50,0	●	△
Migrația internă sold, <i>la 1000 locuitori</i>	-4,4	●	▽

Mediul de trai / pag. 5

Rata de conectare a populației la sistemul public de alimentare cu apă, % (mediul urban/rural):	81,7%/40,9%	●	□
Rata de conectare a populației la sistemul public de canalizare, % (mediul urban/rural):	80,6%/4,3%	●	□
Procentul probelor de apă cu abateri de la normele sanitare (sanitaro-chimice/microbiologice):			
surse centralizate	95,0%/66,6%	●	△
surse decentralizate	95,0%/89,0%	●	△

Sistemul de ocrotire a sănătății / pag. 6

Cheltuielile sectorului sănătății, <i>lei per capita</i>	1077,7	●	△
Completarea instituțiilor din AMP cu medici, %	80,7%	●	△
Numărul medicilor de familie/asistenților medicilor de familie, <i>la 10 mii locuitori</i>	4,4/11,1	●	▽
Numărul mediu de vizite în an la 1 locuitor	4,2	●	□
Pondere vizitelor cu scop profilactic, % (<i>copii/adulți</i>)	58,8%/37,5%	●	△

Starea sănătății la copii / pag. 7

Incidența generală la copii, <i>la 10 mii locuitori de vârstă respectivă</i>	4139,8	●	□
Prevalența generală la copii, <i>la 10 mii locuitori de vârstă respectivă</i>	5274,8	●	□

Starea sănătății la adulți / pag. 8

Incidența generală a populației adulte, <i>la 10 mii locuitori de vârstă respectivă</i>	1863,5	●	△
Prevalența generală a populației adulte, <i>la 10 mii locuitori de vârstă respectivă</i>	7048,4	●	△
Mortalitatea populației de vârstă aptă de muncă, <i>la 100 mii locuitori</i>	567,9	●	□
Dizabilitatea primară totală, <i>la 100 mii locuitori</i>	241,1	●	□

* DATE STATISTICE
PE ANUL 2019

STAREA CURENTĂ:

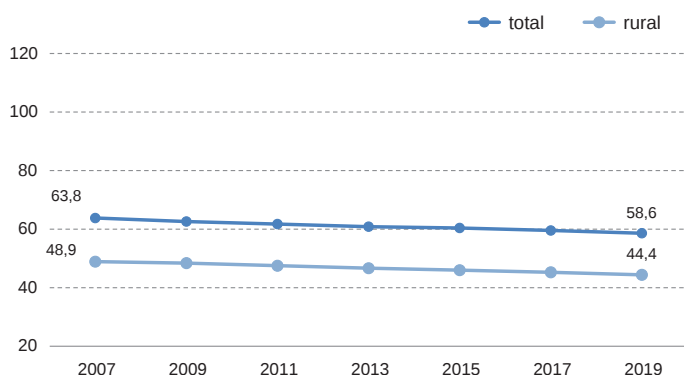
- bună,
- satisfăcătoare,
- nesatisfăcătoare.

INDICATOR STATISTIC:

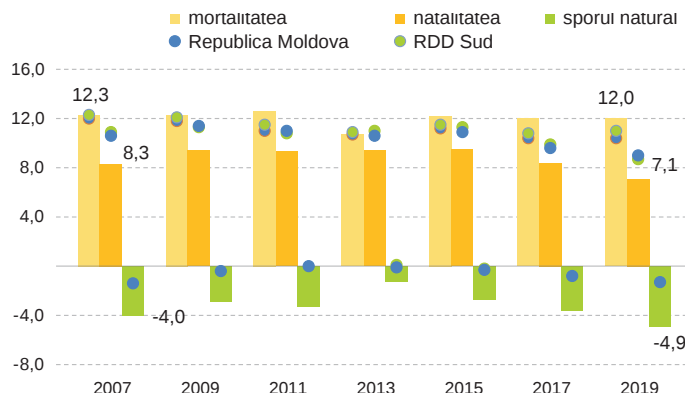
- △ în creștere,
- stabil,
- ▽ în descreștere.

DEMOGRAFIA

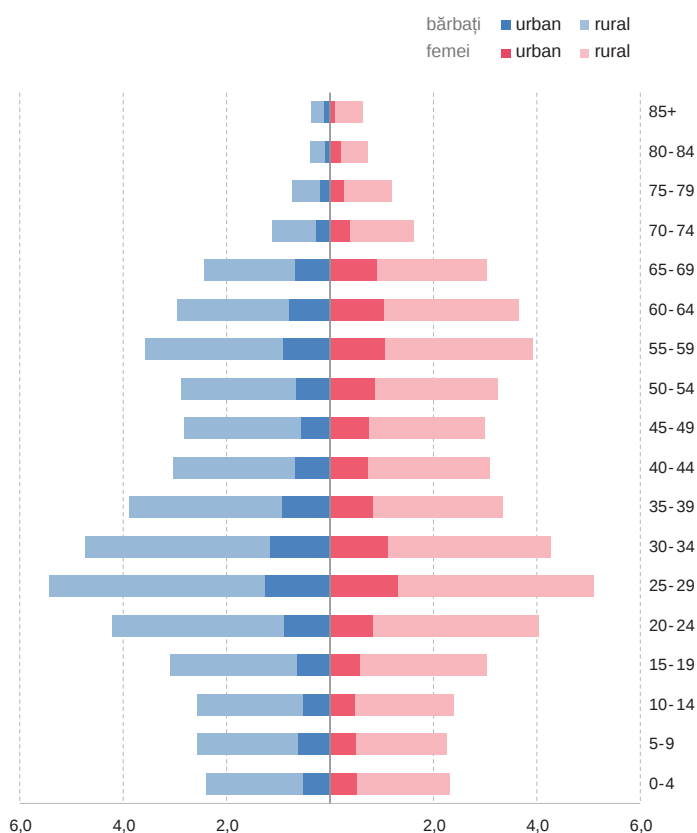
Populația stabilă la începutul anului, mii locuitori

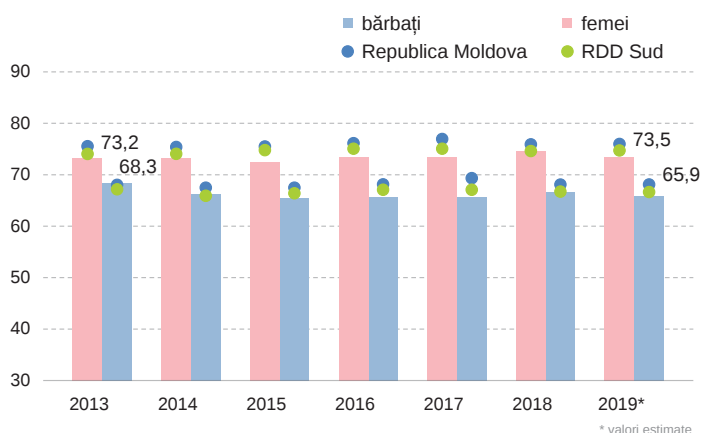
Mișcarea naturală, la 1000 locuitori

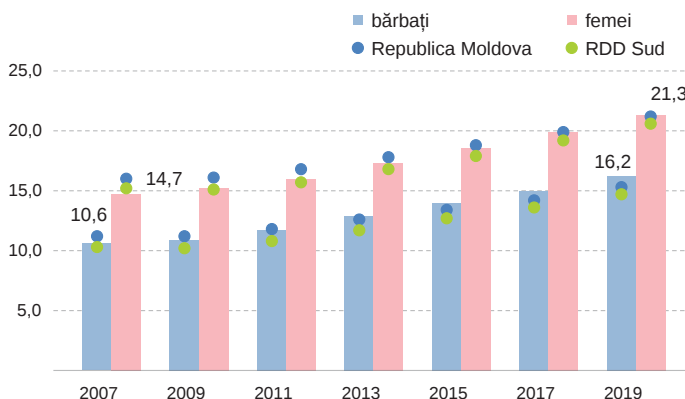
Structura populației pe vârste, sexe și mediul de reședință, % populația totală

Speranța de viață la naștere, ani

Coeficientul îmbătrânirii populației, numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și mai mult la 100 locuitori

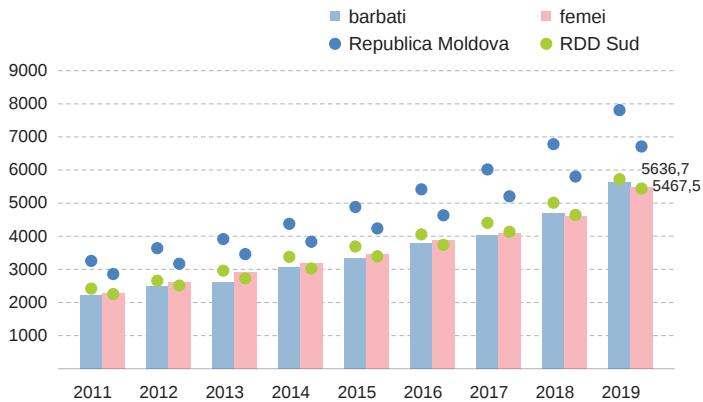

- Raportul dintre bărbați și femei diferă în funcție de vârstă: persoanele de sex feminin cu vârsta de până la 17 ani constituie 48,4%, cele cu vârsta de peste 65 de ani – 58,9%.
- Ponderea persoanelor cu vârsta cuprinsă între 0 și 17 ani a înregistrat o descreștere de la 22,4% la 18,0% în perioada 2011-2019.

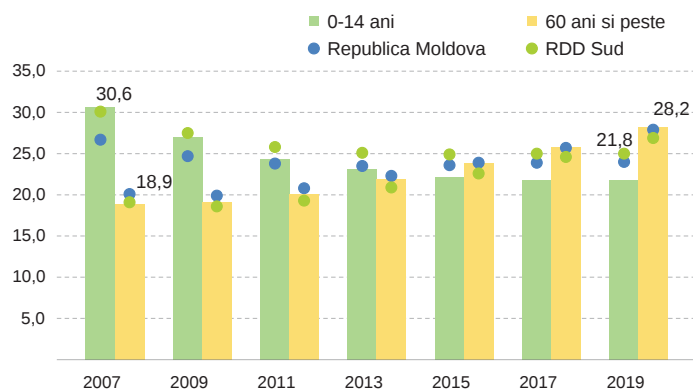
- Ponderea populației în vârstă aptă de muncă (18-64 de ani) a crescut de la 68,5% la 69,8%.
- Ponderea populației cu vârsta de peste 64 de ani a crescut de la 9,1% la 12,2%.
- Densitatea populației este de 63,4 locuitori/1 km²

ECONOMIA

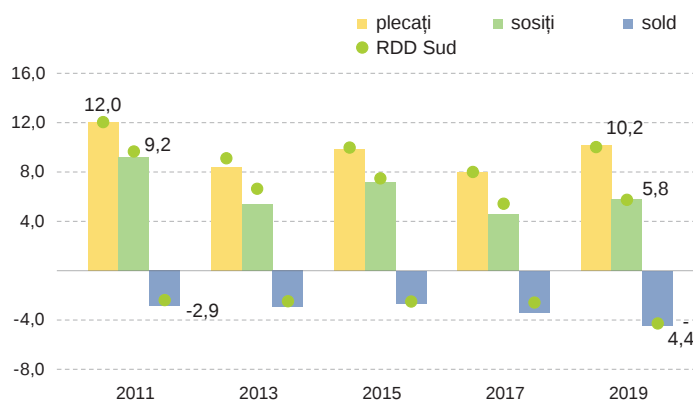
Câștigul salarial mediu lunar brut, lei

Indicii sarcinii demografice, numărul persoanelor în vârstă inaptă de muncă la 100 persoane în vârstă aptă de muncă

Migrația internă determinată de schimbarea domiciliului, la 1000 locuitori

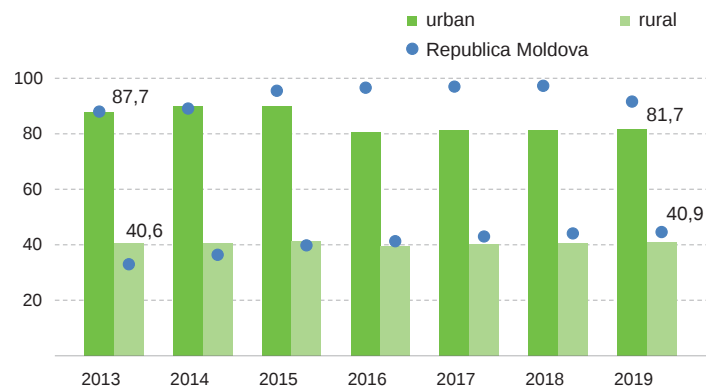

Rata de ocupare în câmpul muncii, %:

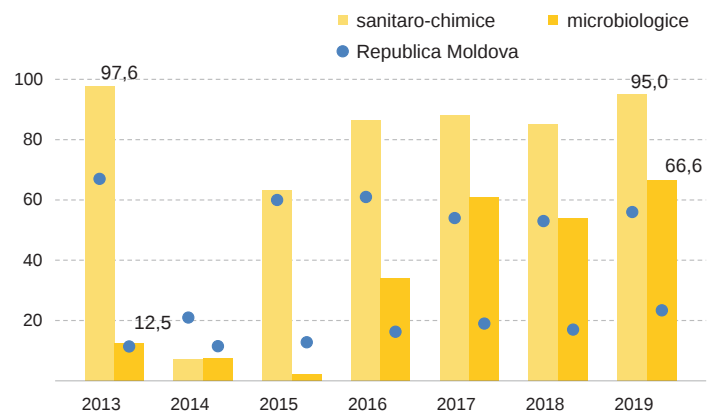
- Republica Moldova – 40,1%
- RDD Sud – 31,3 %

MEDIUL DE TRAI

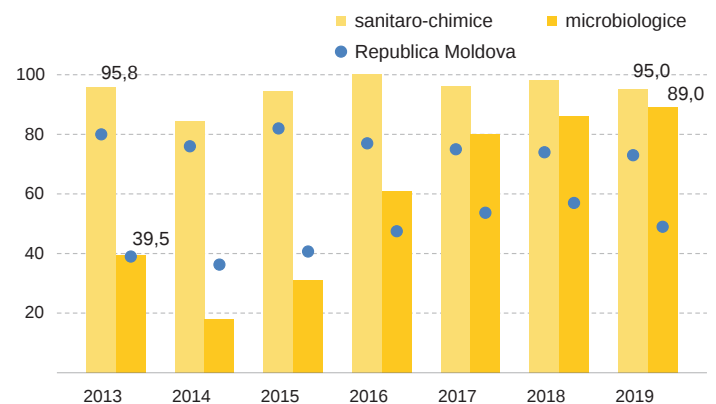
Rata de conectare a populației la sistemul public de alimentare cu apă, %

Procentul probelor de apă cu abateri de la normele sanitare, surse centralizate

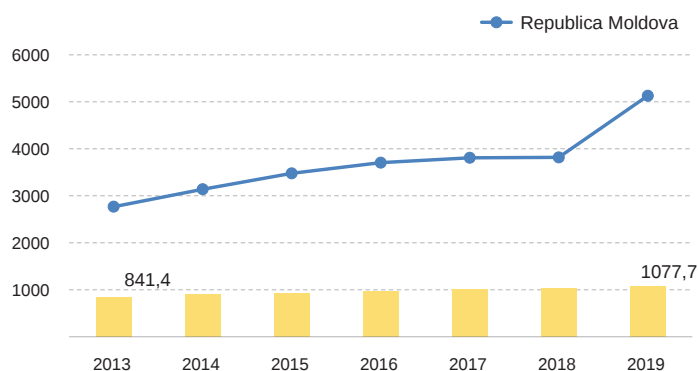

Procentul probelor de apă cu abateri de la normele sanitare, surse decentralizate

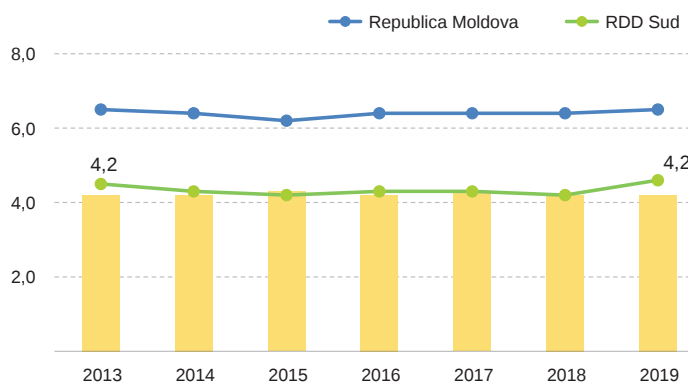

SISTEMUL DE OCROTIRE A SĂNĂTĂȚII

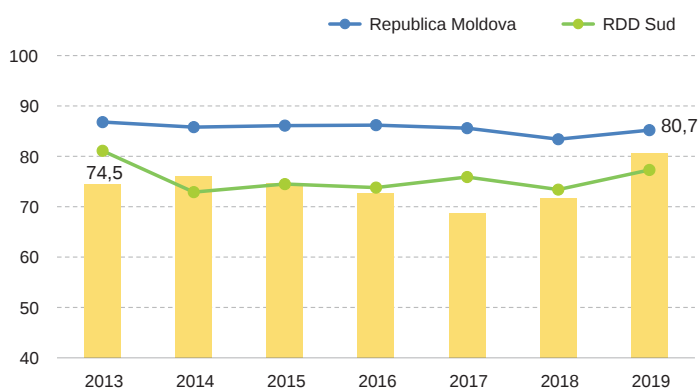
Cheltuielile sectorului sănătății, lei per capita

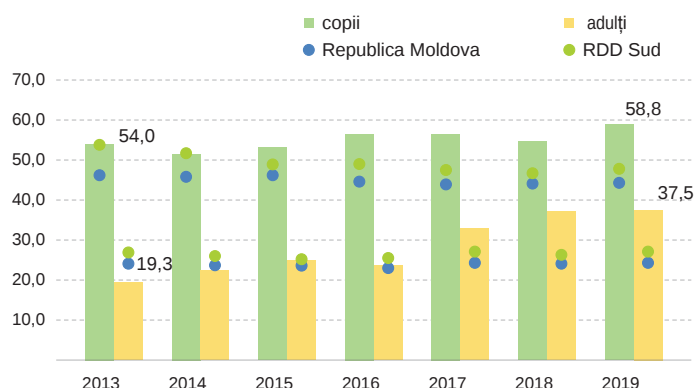
Număr mediu de vizite în an la 1 locuitor, care locuiește în raionul deservit

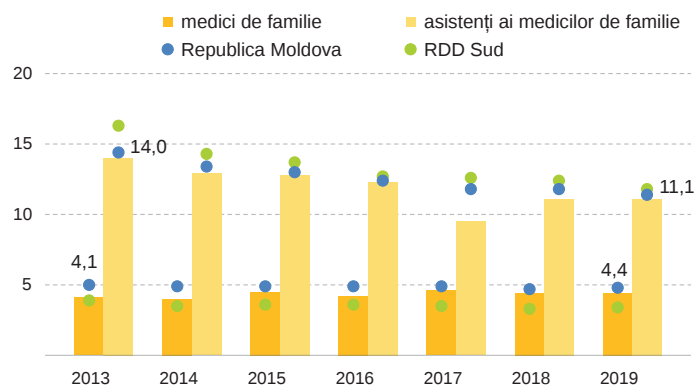
Completarea instituțiilor din AMP cu medici,%

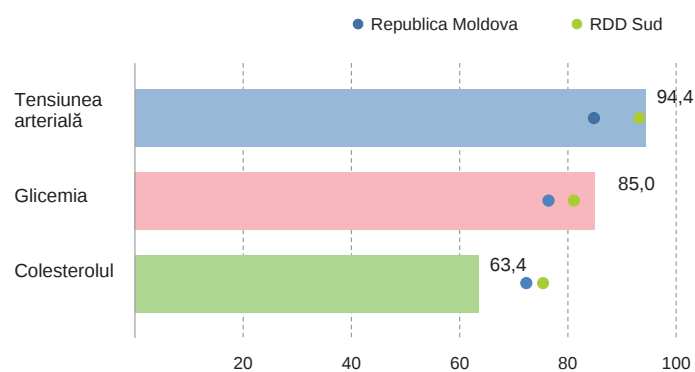
Ponderea vizitelor cu scop profilactic,%

Gradul de asigurare a populației cu medici de familie și asistenți ai medicilor de familie, la 10 mii locuitori

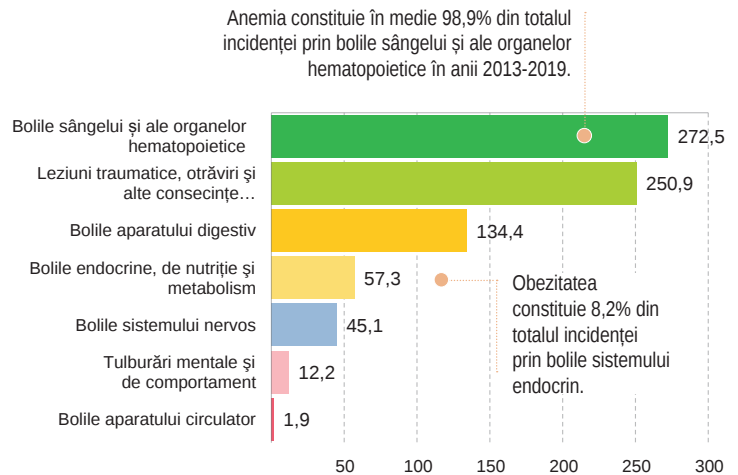
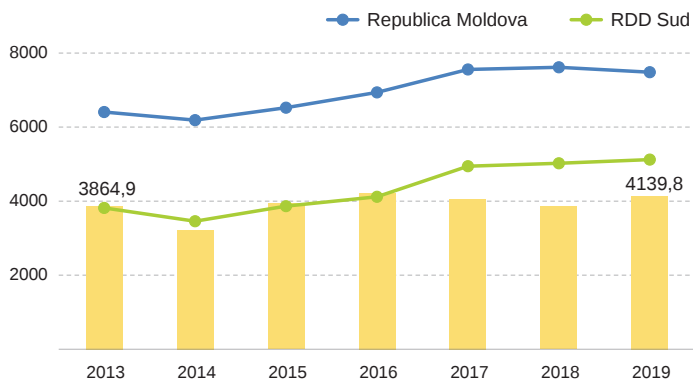

Rata examinare a grupului de risc de către medicii de familie,%

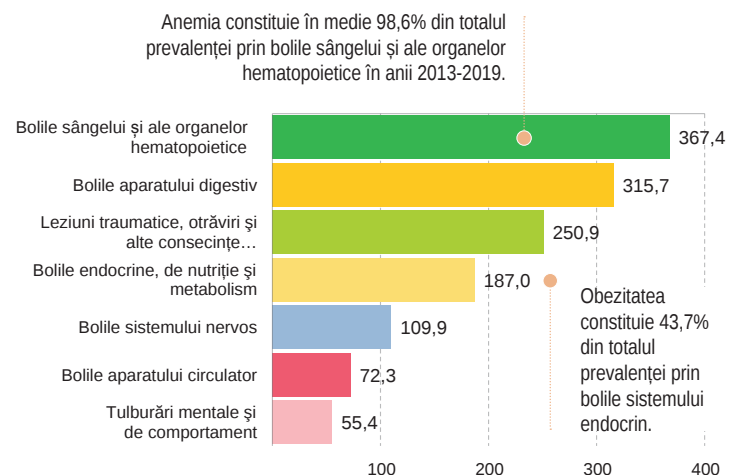
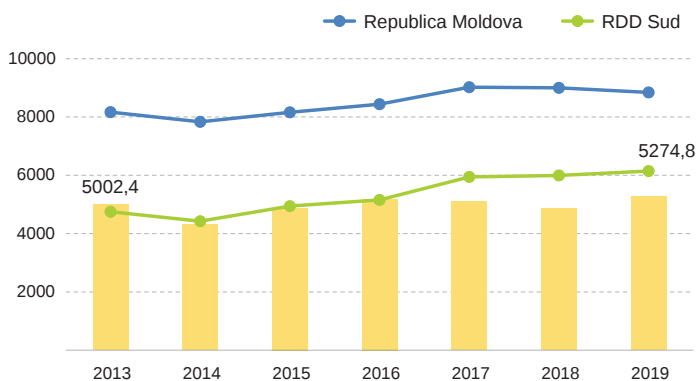
STAREA SĂNĂTĂȚII LA COPII

Incidența generală la copii și după principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

* Incidența bolilor aparatului respirator a constituit, în 2019, 2492,7 la 10 mii de locuitori.

Prevalența generală la copii și după principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

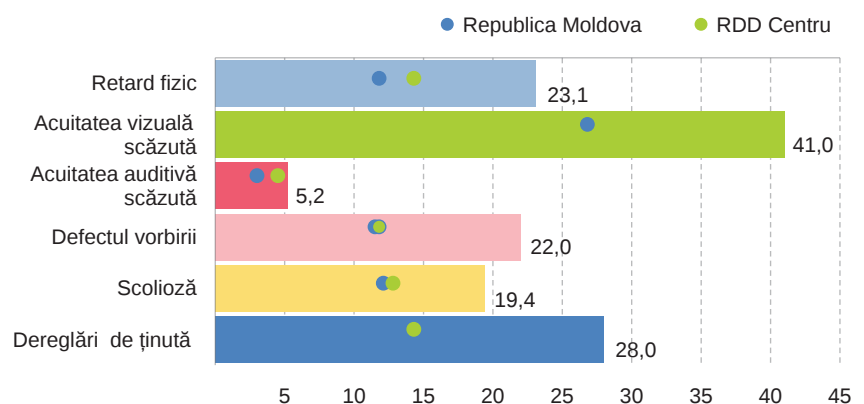

* Prevalența bolilor aparatului respirator a constituit, în 2019, 2671,2 la 10 mii de locuitori.

În perioada 2013-2019:

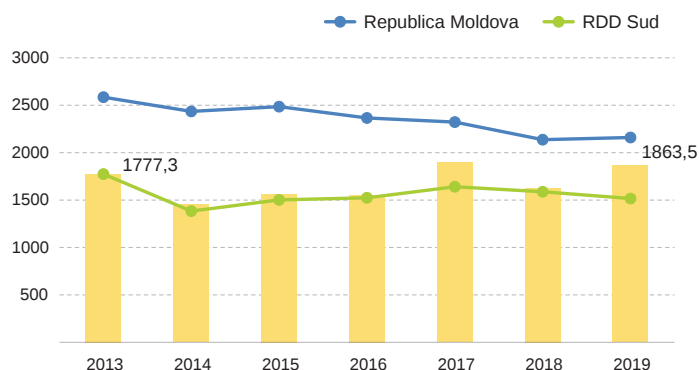
- Incidența prin bolile sistemului endocrin a crescut cu 108,4%, în medie cu 18,1% anual.
- Prevalența prin bolile sângelui și ale organelor hematopoietice a crescut cu 21,3%.
- Incidența și prevalența prin bolile sistemului nervos au crescut cu 79,7% și respectiv 42,7%.
- Incidența și prevalența prin tulburările mentale și de comportament au scăzut cu 68,0% și 83,3%.

Copii depistați cu probleme de sănătate în urma examinărilor profilactice, la 1000 copii examinați

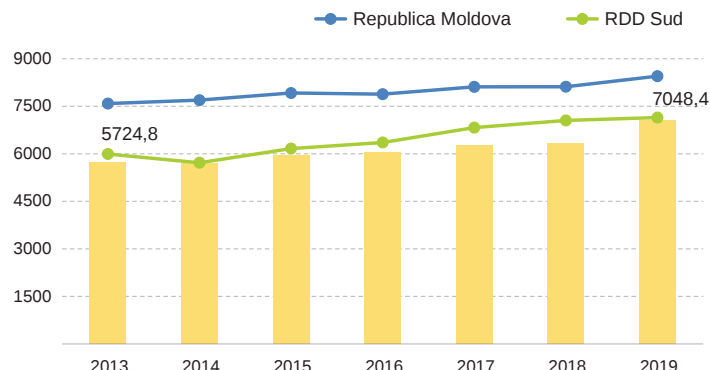

STAREA SĂNĂTĂȚII LA ADULȚI

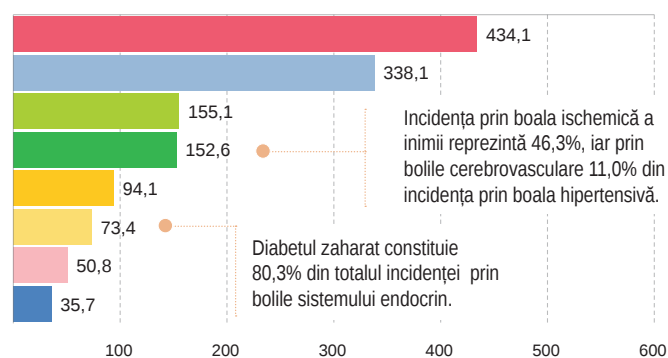
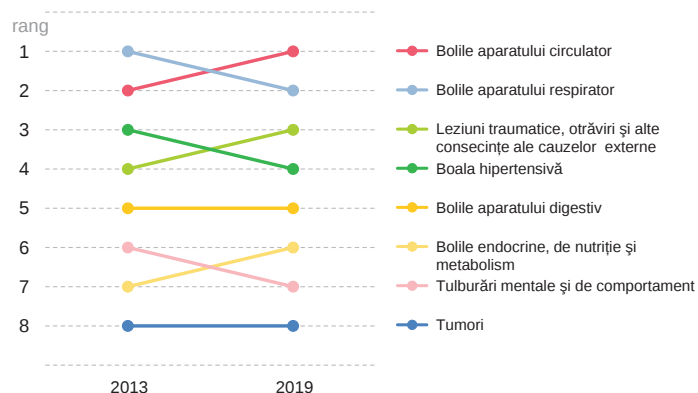
Incidența generală a populației adulte, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

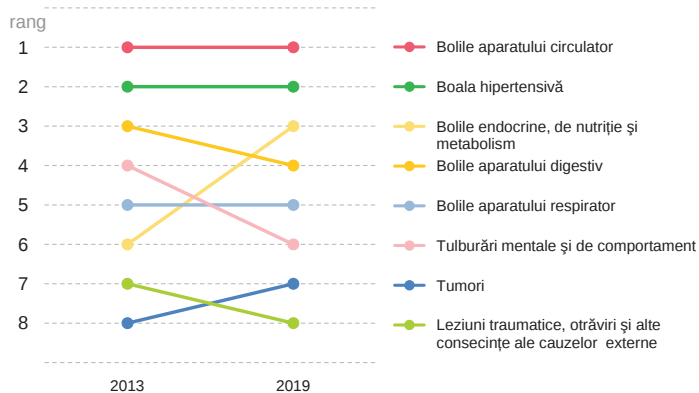
Prevalența generală a populației adulte, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

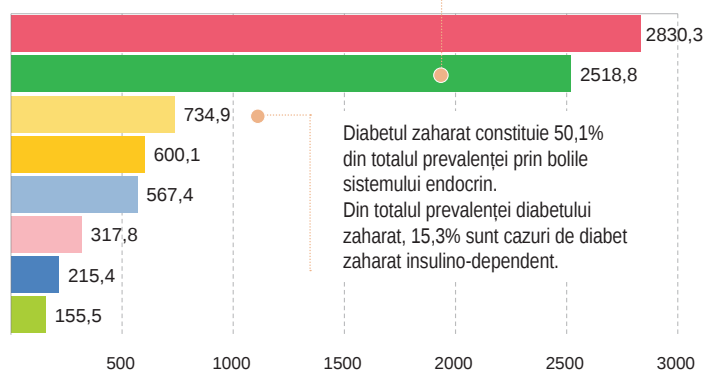
Incidența populației adulte prin principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

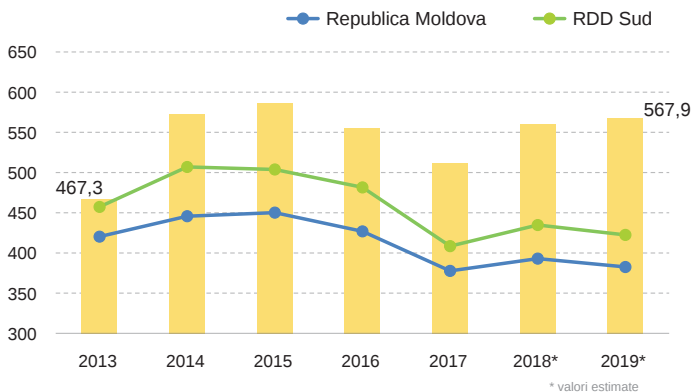
Prevalența populației adulte prin principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

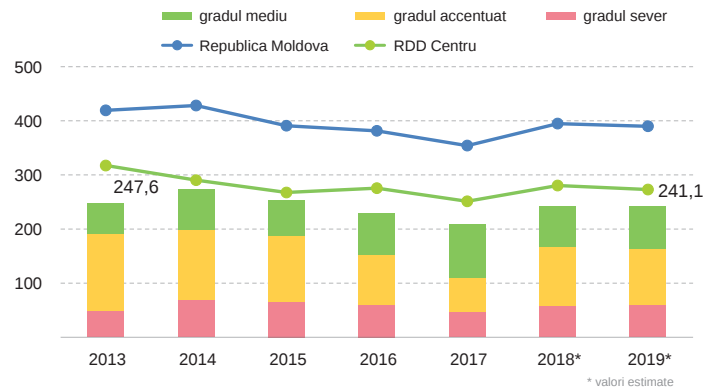
Prevalența prin boala ischemică a inimii reprezintă 11,8%, iar prin bolile cerebrovasculare 3,4% din incidența prin boala hipertensivă.

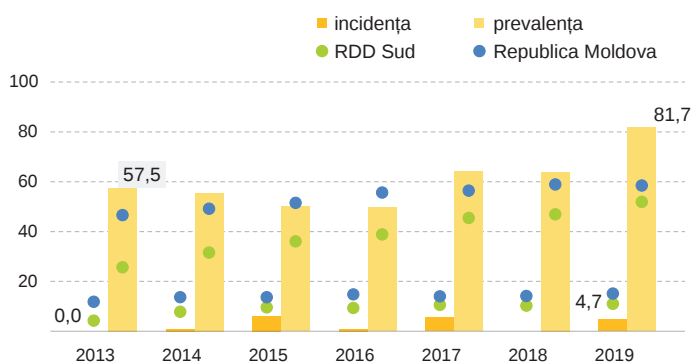
Mortalitatea generală a populației în vârstă aptă de muncă, la 100 mii locuitori

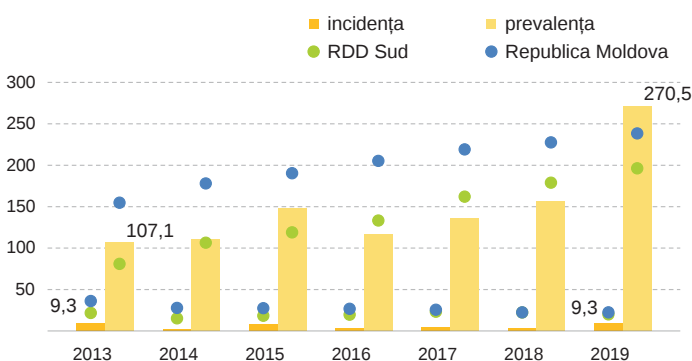
Dizabilitatea primară (cazuri noi) totală și pe grade de severitate, la 100 mii locuitori

Incidența și prevalența prin obezitate la copii, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

Incidența și prevalența prin obezitate la adulți, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

FACTOR DE RISC IMPORTANT: OBEZITATEA

Obezitatea este o provocare nouă pentru sănătatea publică și are consecințe importante asupra principalelor boli cronice: bolile cardiovasculare, diabetul zaharat de tip 2, boli musculo-scheletale, unele forme de cancer. Tendința de creștere a indicatorilor obezității atât la copii, cât și la populația adultă este semnalul de înrăutățire a situației. Din această cauză obezitatea necesită o monitorizare strictă, alături de ceilalți factori majori care determină bolile cronice.

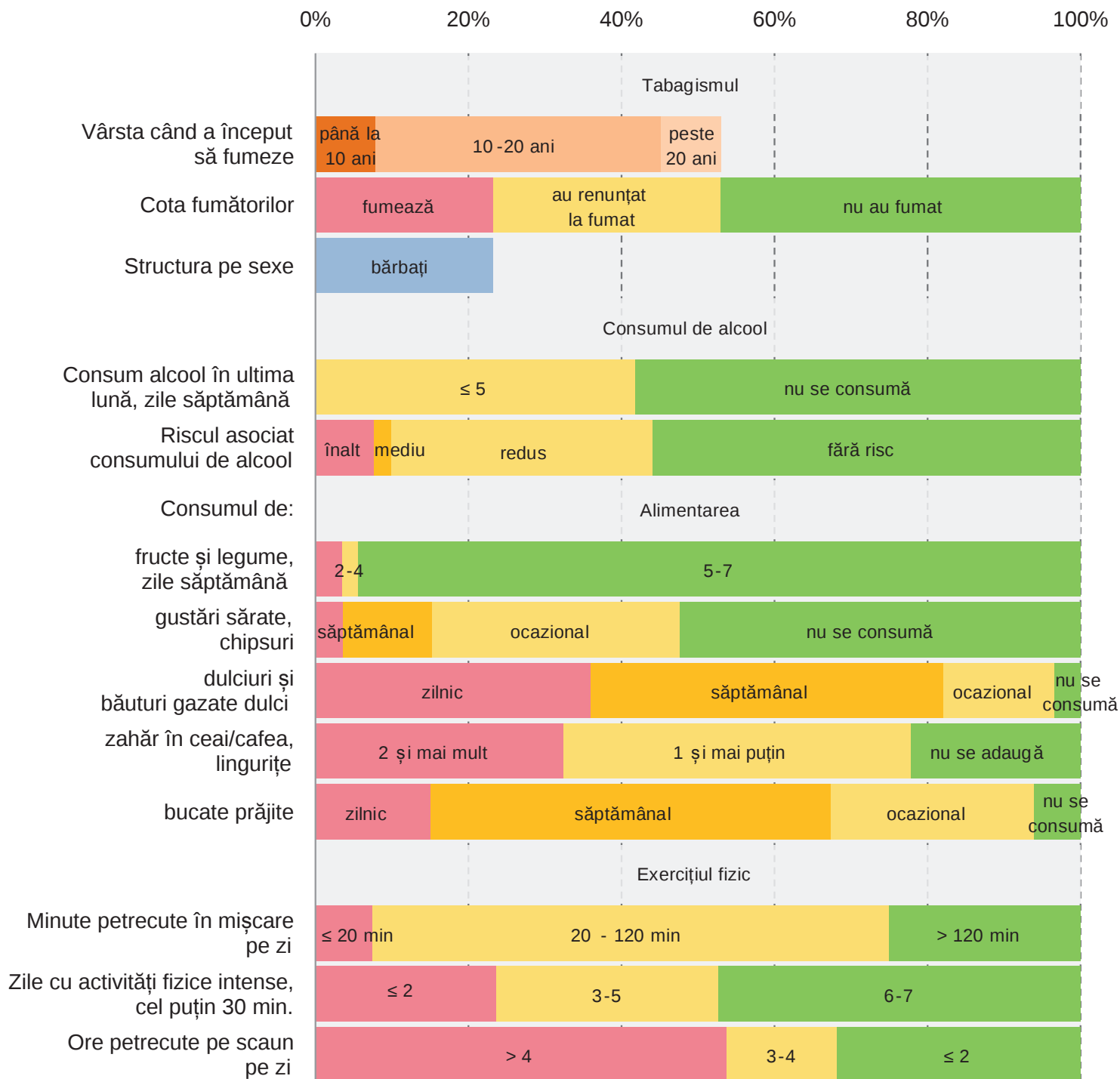
Pe măsura înaintării în vârstă adolescenții adoptă în proporții tot mai mari un stil de viață sedentar, sunt preocupați de jocuri pe calculator, de telefoane, de rețele de socializare. O bună parte dintre elevi nu frecventează lecțiile de educație fizică, foarte puțini participă la activitățile sportive extrașcolare.

Rata incidenței generale prin obezitate la copiii din raionul Cimișlia a crescut în perioada 2013-2019, înregistrând valoarea de 4,7 cazuri la 10 mii de locuitori de vârstă respectivă în 2019. Pentru întreaga perioadă acest indicator este mai jos decât valorile regionale și republicane ale indicatorilor de referință.

Rata prevalenței prin obezitate la copii, de asemenea, a crescut: de la 57,5 la 81,7 cazuri la 10 mii de locuitori, valori mai ridicate decât cele de referință.

La adulți rata incidenței prin obezitate a rămas relativ constantă, înregistrând valoarea de 9,3 cazuri la 10 mii de locuitori în 2019, iar rata prevalenței a crescut de la 107,1 la 270,5 cazuri la 10 mii de locuitori. Ambii indicatori în 2019 sunt comparabili cu valorile de referință naționale și regionale.

Rezultatele studiului de evaluare al proiectului „Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

În anul 2019 proiectul „Viață sănătoasă” a organizat un studiu pe gospodării în 10 raioane ale Republicii Moldova.

Scopul studiului a fost evaluarea cunoștințelor, atitudinilor și practicilor populației generale cu privire la bolile netransmisibile și s-a axat în mod special pe evaluarea factorilor de risc comportamentali.

RECOMANDĂRI

1. Discutarea profilului de sănătate la ședința Consiliului Teritorial de Sănătate Publică cu informarea autorităților publice locale și serviciilor interesate de starea de sănătate a populației și evoluția indicatorilor profilului de sănătate.
2. Elaborarea unui Plan de acțiuni cu implicarea autorităților publice locale și serviciilor desconcentrate și stabilirea unor intervenții specifice de îmbunătățire a stării de sănătate a populației și altor indicatori cu tendință negativă, reflectate în Profilul de Sănătate.
3. Reducerea mortalității și morbidității cauzate de BNT prioritare prin consolidarea serviciului de asistență medicală primară pentru a asigura diagnosticul, tratamentul, reabilitarea și îngrijirea paliativă, inclusiv controlul hipertensiunii, în special în grupurile vulnerabile, în scopul promovării strategiilor coordonate de prevenire și control al factorilor de risc modificabili pentru BNT.
4. Finanțarea durabilă, continuă, argumentată și aprobată în cadrul Consiliului Raional Cimișlia și consiliilor locale a programelor teritoriale de prevenire și control al bolilor netransmisibile.
5. Asigurarea suportului APL în angajarea cadrelor medicale, în special a medicilor în mediul rural, prin asigurarea condițiilor optime de muncă și de trai.
6. Continuarea reducerii incidenței și prevalenței BNT prioritare (bolile cardiovasculare, cancer, diabet), inclusiv sănătatea mintală, violența și leziunile, prin extinderea asigurării populației cu servicii medicale primare de bază în controlul BNT, precum servicii preventive, de monitorizare a bolilor și servicii medico-sociale.
7. Intensificarea activităților de informare și educație pentru sănătate, în special în rândul tinerilor, prin promovarea modului sănătos de viață (prevenirea sedentarismului, promovarea practicării sportului etc.).
8. Motivarea autorităților publice locale pentru îmbunătățirea infrastructurii localităților prin crearea condițiilor de practicare a activităților fizice (renovarea secțiilor sportive, restabilirea terenurilor sportive).
9. Implementarea unor proiecte concrete de infrastructură pentru a spori accesul echitabil al populației la sisteme de aprovizionare cu apă potabilă, de canalizare și de gestionare a deșeurilor, în special în localitățile rurale.

SURSE DE INFORMAȚII

Majoritatea indicatorilor statistici folosiți în profilul de sănătate fac parte din setul de statistici oficiale, furnizate de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova și Agenția Națională pentru Sănătate Publică. Metodologia de colectare și menținere a acestor date este descrisă detaliat de către agențiile respective.

Date suplimentare provin de la Consiliile Raionale, Instituțiile Medico-Sanitare Publice, Direcțiile de Învățământ, Tineret și Sport, Direcțiile de Asistență Socială și Protecție a Familiei, precum și de la alte instituții ale autorităților publice locale și centrale.

ECHIPA DE AUTORI

Nadejda ȚURCAN – Centrul de Sănătate Publică Hîncești, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Tamara PASCARI – Centrul de Sănătate Publică Hîncești, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Ion ȘALARU – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Petru CRUDU – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Nelea TABUNCIC – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Ala CURTANU – Proiectul „Viață Sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

Constantin RÎMIȘ – Proiectul „Viață Sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

Cristina ROTARU – Proiectul „Viață Sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

MULTUMIRI

Mihail OLĂRESCU – Consilul raional Cimișlia

Daniela DEMIȘCAN – Ministerul Sănătății

Vasile GUȘTIUC – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Ludmila CAPCELEA – IMPS Centrul de Sănătate Cimișlia

Mariana FLOREA – IMSP Spitalul raional Cimișlia

Mihail MOTROI – Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei, Consilul raional Cimișlia

Vasile SURDU – Direcția Învățământ, Consilul raional Cimișlia

Mihail TERTEACOV – Comisariatul de poliție Cimișlia

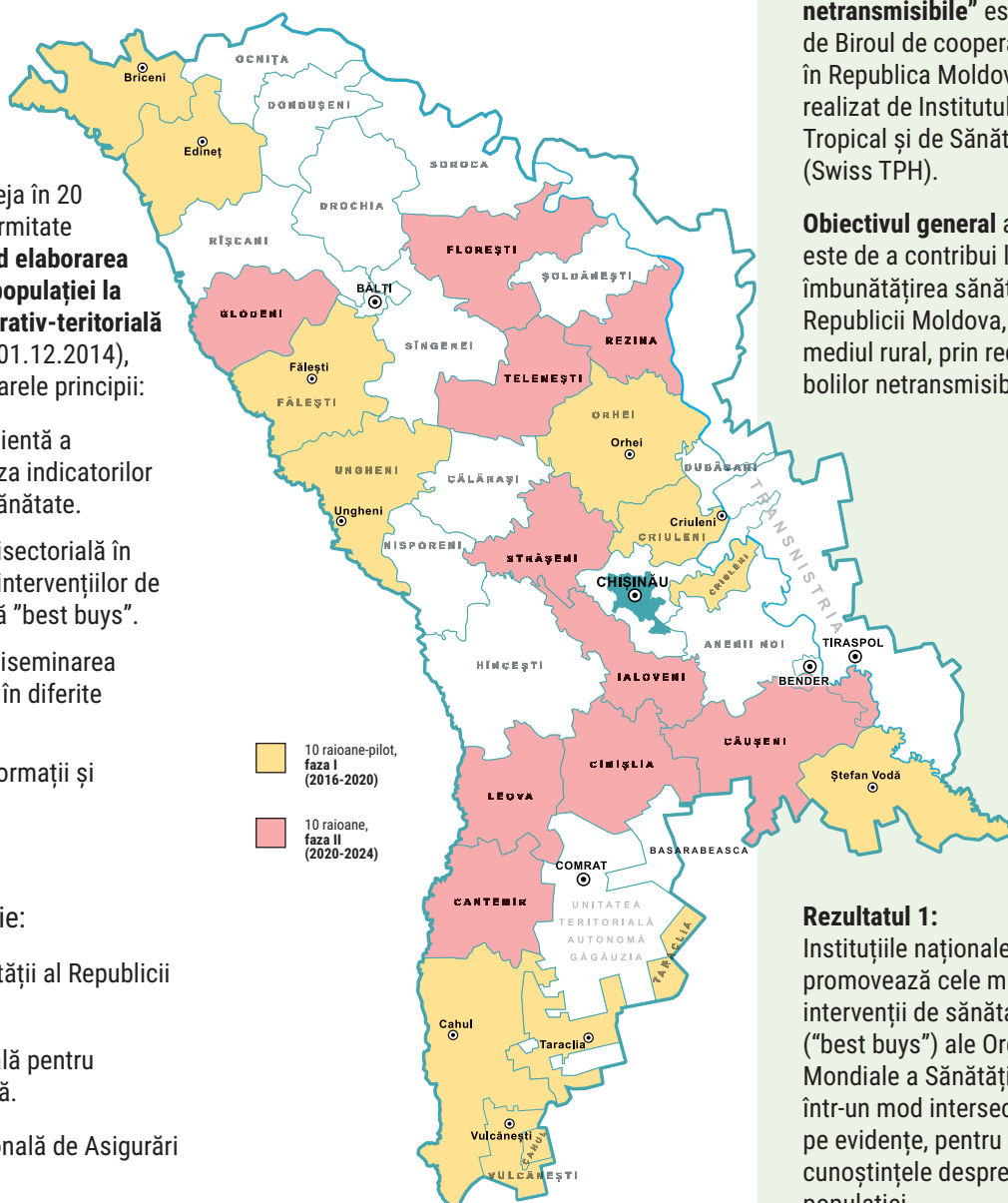
Evghenie TRISTAN – Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor, subdiviziunea Cimișlia

În scopul asigurării unei planificări bazate pe evidențe, proiectul „Viață sănătoasă” a susținut elaborarea profilurilor de sănătate deja în 20 de raioane-pilot, în conformitate cu **Ghidul național privind elaborarea Profilului de sănătate a populației la nivel de unitate administrativ-teritorială** (Ordinul MS nr. 1363 din 01.12.2014), care s-au axat pe următoarele principii:

- Planificarea eficientă a resurselor în baza indicatorilor din Profilul de sănătate.
- Implicarea multisectorială în implementarea intervențiilor de sănătate publică “best buys”.
- Dezvoltarea și diseminarea bunelor practici în diferite sectoare.
- Schimbul de informații și experiențe.

Instituții partenere-cheie:

- Ministerul Sănătății al Republicii Moldova.
- Agenția Națională pentru Sănătate Publică.
- Compania Națională de Asigurări în Medicină.
- Consiliile Raionale de Sănătate Publică.
- Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”.
- Școala de Management în Sănătate Publică.
- Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”.
- Centrul Național pentru Educație Continuă a Personalului Medical și Farmaceutic cu studii medii.
- Organizații necomerciale și reprezentanți ai societății civile.
- Biroul de țară al Organizației Mondiale a Sănătății în Republica Moldova

Proiectul „Viață sănătoasă: **reducerea poverii bolilor netransmisibile**” este finanțat de Biroul de cooperare al Elveției în Republica Moldova (SDC) și realizat de Institutul Elvețian Tropical și de Sănătate Publică (Swiss TPH).

Obiectivul general al proiectului este de a contribui la îmbunătățirea sănătății populației Republicii Moldova, în special în mediul rural, prin reducerea poverii bolilor netransmisibile (BNT).

Rezultatul 1:

Instituțiile naționale de sănătate promovează cele mai bune intervenții de sănătate publică (“best buys”) ale Organizației Mondiale a Sănătății și lucrează într-un mod intersectorial, bazat pe evidențe, pentru a spori cunoștințele despre sănătate ale populației.

Rezultatul 2:

Serviciile integrate calitative, susținute de regulamente și de instruiți ale prestatorilor de servicii, îmbunătățesc prevenirea și gestionarea bolilor netransmisibile.

Rezultatul 3:

Populația își asumă responsabilitatea pentru propria sănătate, își solicită drepturile și cere factorilor de decizie să fie responsabili în a ajunge chiar și la cei mai vulnerabili pacienți cu boli netransmisibile.

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII
AL REPUBLICII MOLDOVA

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

Swiss TPH

Swiss Tropical and Public Health Institute
Schweizerisches Tropen- und Public Health-Institut
Institut Tropical et de Santé Publique Suisse

Proiect
Viață Sănătoasă
Reducerea poverii bolilor netransmisibile